

حل تمرینات کتاب ساختمان گسسته

کرداورنده:

Pnu-Soal.ir

فصل چہارم

تمرینات فصل ۴

۱- در قسمت‌های زیر تعیین کنید که آیا رابطه R یک رابطه با ترتیب جزئی در A می‌باشد و یا خیر؟

الف) $A = Z$ و $aRb \Leftrightarrow a = 2b$

ب) $A = Z$ و $b^2 | a \Leftrightarrow aRb$

ج) $A = Z$ و $aRb \Leftrightarrow a = b^k$ برای یک $k \in Z^+$

👉 پاسخ:

الف) در R رابطه بازتابی برقرار نیست. بنابراین R یک ترتیب جزئی نمی‌باشد.

ب) رابطه بازتابی در R برقرار نمی‌باشد (مثلاً $2 \notin 2^2$) پس R یک ترتیب جزئی نمی‌باشد.

ج) ثابت می‌کنیم R یک ترتیب جزئی است.

(۱) بازتابی: اگر $a \in A$ آنگاه با فرض $k = 1$ داریم $a = a$ پس aRa

(۲) ضدتقارن: فرض کنیم $a, b \in A$ ، aRb ، bRa در این صورت $k, k' \in Z^+$ وجود دارد به طوری که

$$a = b^k, \quad b = a^{k'}$$

$$\Rightarrow a = (a^{k'})^k = a^{kk'}$$

$$\Rightarrow kk' = 1$$

از اینکه $k, k' \in Z^+$ نتیجه می‌شود که $k = k' = 1$ ، پس $a = b$.

(۳) تعدی: فرض کنیم $a, b, c \in A$ ، aRb ، bRc در این صورت $k, k' \in Z^+$ وجود دارند به گونه‌ای که

$$a = b^k, \quad b = c^{k'} \Rightarrow a = (c^{k'})^k = c^{kk'} \Rightarrow aRc$$

در نتیجه R یک رابطه ترتیب جزئی روی A است.

۲- آیا رابطه تعریف شده در زیر یک ترتیب کامل است؟
 $A = R \times R$ و $(a, b)R(a', b') \Leftrightarrow a \leq a' \text{ و } b \leq b'$ که در آن $\leq$ رابطه کوچکتر یا مساوی معمولی است.

پاسخ: ➡

روشن است $(1, 2) \in A$ و $(2, 1) \in A$ ، در حالیکه این دو عنصر قابل مقایسه نمی باشند.
 پس، رابطه تعریف شده کامل نمی باشد.
 ۳- رابطه R تعریف شده به وسیله نمودار هاس زیر را به صورت مجموعه‌ای از زوج‌های مرتب بنویسید.

پاسخ: ➡

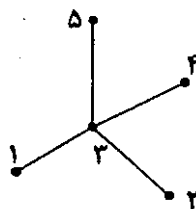
داریم:

$$R = \{(1, 3), (2, 3), (3, 4), (1, 4), (2, 4)\}$$

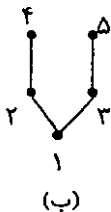
۴- نمودار هاس رابطه تعریف شده به وسیله ماتریس رابطه زیر را رسم کنید.

$$\begin{vmatrix} 1 & 0 & 1 & 1 & 1 \\ 0 & 1 & 1 & 1 & 1 \\ 0 & 0 & 1 & 1 & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 1 \end{vmatrix}$$

پاسخ: ➡

۵- ماتریس رابطه تعریف شده به وسیله نمودار هاس زیر را به دست آورید:

پاسخ :

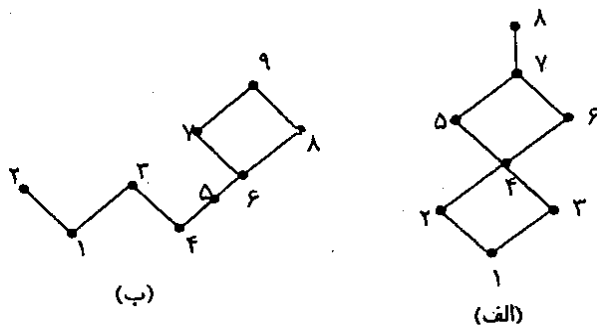
الف) در نمودار هاس همه حلقه‌ها حذف می‌شوند. بنابراین خواهیم داشت :

$$\begin{bmatrix} 1 & 1 & 1 & 1 & 1 \\ 0 & 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

ب) در نمودار هاس همه حلقه‌ها حذف می‌شوند و خطوطی که از تعدی بودن بدست می‌آیند نیز نمایش داده نمی‌شوند بنابراین ماتریس رابطه داده شده به صورت زیر خواهد بود :

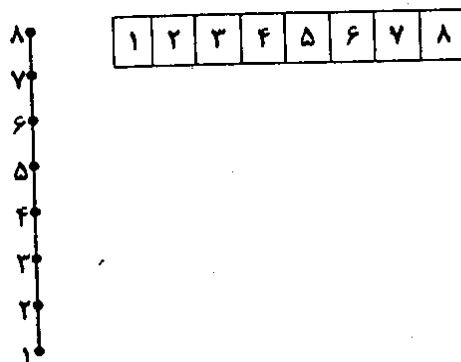
$$\begin{bmatrix} 1 & 1 & 1 & 1 & 1 \\ 0 & 1 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

۶- نمودار هاس ترتیب توپولوژیکی روابط زیر را به دست آورید.

پاسخ :

الف) یک ترتیب توپولوژیکی برای نمودار (الف) به صورت زیر است :

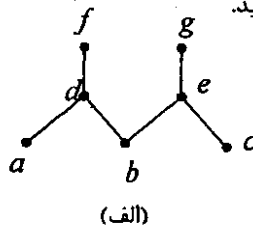
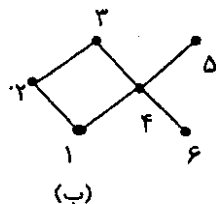

(ب) یک ترتیب توپولوژیکی برای نمودار (ب) به صورت زیر است :

۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
---	---	---	---	---	---	---	---	---

۷- برای مجموعه‌های با ترتیب جزئی تعریف شده توسط نمودارهای هاس زیر، تمامی ماکزیمال‌ها و مینیمال‌ها را تعیین کنید.

پاسخ :

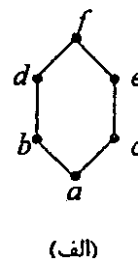
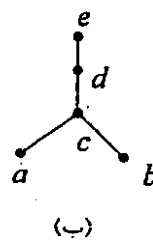
الف) عناصر ماکزیمال : g, f

عناصر مینیمال : c, b, a

ب) عناصر ماکزیمال : $۵, ۳$

عناصر مینیمال : $۱, ۶$

۸- بزرگترین عضو و کوچکترین عضو مجموعه‌های با ترتیب جزئی زیر را در صورت وجود پیدا کنید.

پاسخ :

الف) بزرگترین عضو : f

کوچکترین عضو : a

ب) بزرگترین عضو : e

کوچکترین عضو : وجود ندارد.

ج) بزرگترین عضو : وجود ندارد.

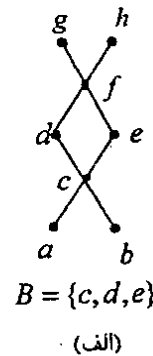
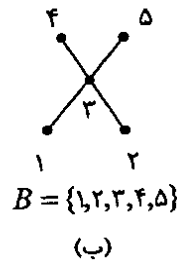
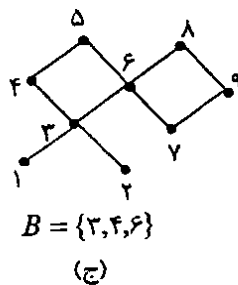
کوچکترین عضو : وجود ندارد.

د) بزرگترین عضو : Δ

کوچکترین عضو : وجود ندارد. (توجه کنید که رابطه $1 \leq 3$ برقرار نیست ، لذا ۱ را

نمی توان به عنوان کوچکترین عضو در نظر گرفت.)

۹- کرانه های بالا و پایین ، LUB و GLB را ، در صورت وجود ، برای مجموعه B در نمودارهای هاس زیر پیدا کنید.

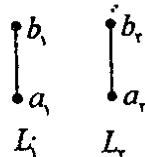
پاسخ :

الف) $GLB = c$, $LUB = f$

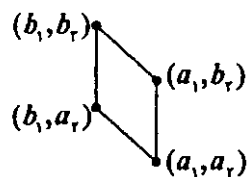
ب) GLB , LUB هیچکدام وجود ندارند.

ج) $GLB = 3$, $LUB = \Delta$

۱۰- نمودار هاس شبکه $L_4 \times L_4$ را رسم کنید که در آن L_4 و L_4 شبکه های تعریف شده توسط نمودارهای هاس زیر هستند.

پاسخ:

۱۱- نمودارهای هاس تمامی شبکه‌های غیریکریخت با یک، دو، سه، چهار و پنج عنصر را رسم کنید.

پاسخ:

مشبکه یک عنصری فقط به یک صورت زیر است:

۰۱

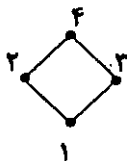
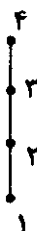
مشبکه دو عنصری فقط به یک صورت زیر است:

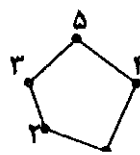
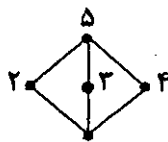
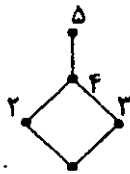
مشبکه سه عنصری نیز تنها به صورت زیر است:

مشبکه‌های چهار عنصری زیر غیریکریخت هستند:

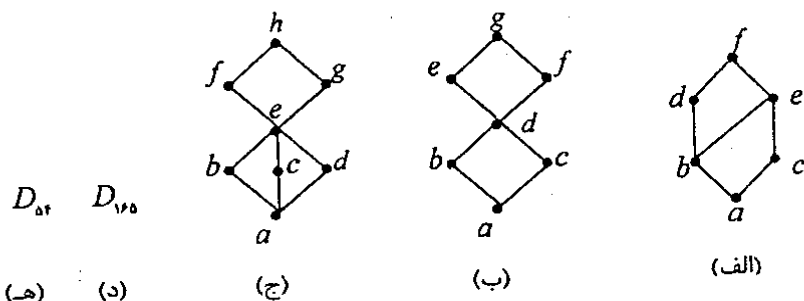

مشبکه‌های پنج عنصری زیر نیز غیریکریخت می‌باشند:

۱۲- کدام یک از مجموعه های با ترتیب جزئی زیر معرف یک جبر بول است؟

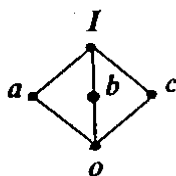

پاسخ:

می دانیم B_n دارای 2^n عنصر است. بنابراین مجموعه ای با B_n یکرخت باشد باید 2^n عنصر داشته باشد البته این یک شرط لازم است و کافی نیست بنابراین داریم:
الف) مجموعه داده شده، دارای ۶ عنصر است بنابراین با توجه به توضیح بالا، مجموعه مورد بحث نمی تواند با B_n یکرخت باشد. بنابراین، جبر بول نیست. به عنوان مثال، عنصر e دارای متمم نیست.

ب) مجموعه داده شده دارای ۷ عنصر است. بنابراین جبر بول نمی باشد به عنوان مثال عنصر d دارای متمم نیست.

ج) مجموعه داده شده دارای $2^3 = 8$ عنصر است. بنابراین، شرط لازم برای اینکه با B_3 یکرخت باشد را دار است. اما مشاهده می شود که مجموعه مورد بحث دارای یک زیر شبکه است که با شبکه

یکریخت است. (زیر شبکه شامل a, b, c, d, e را در نظر بگیرید) در نتیجه بنا به قضیه ۴-۱۳ شبکه مورد بحث پخش ناپذیر است. پس شرط ۱۰' جبر بول برای مجموعه مورد بحث برقرار نیست لذا نمی تواند جبر بول باشد.

تذکر:

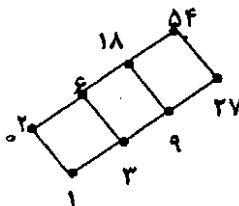
$$b \wedge (c \vee d) = b \wedge (e) = b$$

$$(b \wedge c) \vee (b \wedge d) = a \vee a = a$$

$$\Rightarrow b \wedge (c \vee d) \neq (b \wedge c) \vee (b \wedge d)$$

د) داریم $۱۱ \times ۵ \times ۳ = ۱۶۵$ ، در تمرین ۲۶ از همین فصل ثابت خواهیم کرد برای چنین اعدادی D_n جبر بول است.

ه) نمودار هاس $D_{۵۲}$ به صورت زیر است:

در یک جبر بول هر عنصر باید دارای متمم منحصر بفرد باشد. در نمودار هاس $D_{۵۲}$ به عنوان مثال عنصر ۳ دارای متمم نیست. بنابراین $D_{۵۲}$ یک جبر بول نیست.
۱۳- نشان دهید که در یک جبر بول به ازای هر a, b, c ، روابط زیر برقرار است:

$$b \wedge (a \vee (a' \wedge (b \vee b'))) = b \quad \text{(الف)}$$

$$(a \wedge b \wedge c) \vee (b \wedge c) = b \wedge c \quad \text{(ب)}$$

$$((a \vee c) \wedge (b' \vee c))' = (a' \vee b) \wedge c' \quad \text{(ج)}$$

پاسخ:

با توجه به جدول صفحه ۱۵۸ کتاب درسی داریم:

$$\begin{aligned} b \wedge (a \vee (a' \wedge (b \vee b'))) &= b \wedge (a \vee (a' \wedge I)) \\ &= b \wedge (a \vee a') \\ &= b \wedge I \\ &= b \end{aligned}$$

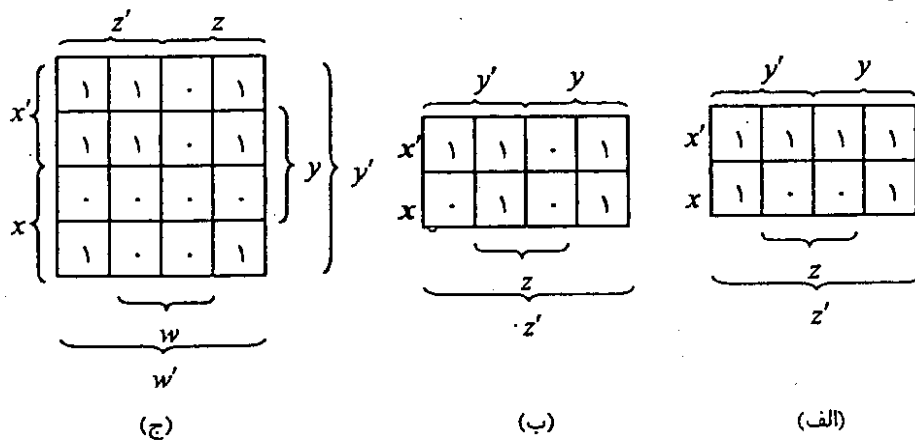
(ب)

$$\begin{aligned} (a \wedge b \wedge c) \vee (b \wedge c) &= (a \wedge (b \wedge c)) \vee (b \wedge c) \\ &= (b \wedge c) \vee (a \wedge (b \wedge c)) \\ &= (b \wedge c) \vee ((b \wedge c) \wedge a) \\ &= b \wedge c \quad \text{(قانون جذبی)} \end{aligned}$$

(ج)

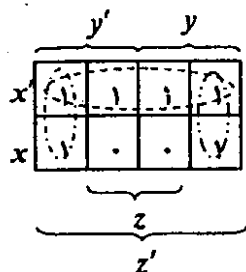
$$\begin{aligned} ((a \vee c) \wedge (b' \vee c))' &= ((a \wedge b') \vee c)' = (a \wedge b')' \wedge c' \\ &= (a' \vee b) \wedge c' \end{aligned}$$

۱۴- عبارات بولی تعریف شده در زیر را ساده کرده و سپس نمودارهای منطقی آنها را رسم کنید.

پاسخ:

الف) داریم:

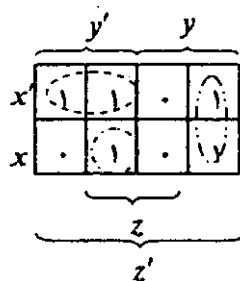
عبارت بولی به صورت زیر به دست می آید:

$$\begin{aligned} x' \vee (x \wedge z') &= (x' \vee x) \wedge (x' \vee z') \\ &= I \wedge (x' \vee z') = x' \vee z' \end{aligned}$$

نمودار منطقی آن نیز به صورت زیر است:

x	y	z	$f(x,y,z)$
۰	۰	۰	۱
۰	۰	۱	۱
۰	۱	۰	۱
۰	۱	۱	۱
۱	۰	۰	۱
۱	۰	۱	۰
۱	۱	۰	۱
۱	۱	۱	۰

(ب)

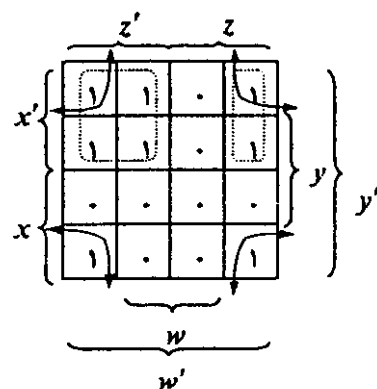
عبارت بولی به صورت زیر به دست می آید:

$$(x' \wedge y') \vee (x' \wedge y' \wedge z) \vee (y \wedge z')$$

نمودار منطقی نیز به صورت زیر است:

x	y	z	$f(x,y,z)$
۰	۰	۰	۱
۰	۰	۱	۱
۰	۱	۰	۱
۰	۱	۱	۰
۱	۰	۰	۰
۱	۰	۱	۱
۱	۱	۰	۱
۱	۱	۱	۰

(ج)

عبارت بولی به صورت زیر به دست می آید:

$$(x' \wedge z') \vee (x' \wedge z \wedge w') \vee (y' \wedge w')$$

نمودار منطقی عبارت فوق نیز به صورت زیر خواهد بود :

x	y	z	w	$f(x,y,z,w)$
۰	۰	۰	۰	۱
۰	۰	۰	۱	۱
۰	۰	۱	۰	۱
۰	۰	۱	۱	۰
۰	۱	۰	۰	۱
۰	۱	۰	۱	۱
۰	۱	۱	۰	۱
۰	۱	۱	۱	۰
۱	۰	۰	۰	۱
۱	۰	۰	۱	۰
۱	۰	۱	۰	۱
۱	۰	۱	۱	۰
۱	۱	۰	۰	۰
۱	۱	۰	۱	۰
۱	۱	۱	۰	۰
۱	۱	۱	۱	۰

۱۶- نمودار هاس رابطه R را رسم کنید .

$$A = \{a, b, c, d, e\}$$

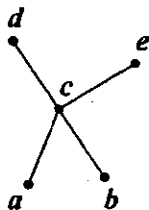
$$R = \{(a,a), (b,b), (c,c), (a,c), (c,d), (c,e), (a,d), (d,d), (a,e), (b,c), (b,d), (b,e), (e,e)\}$$

پاسخ :

برای راحتی کار ابتدا صورت ماتریسی رابطه R را می نویسیم .

$$M_R = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 1 & 1 & 1 \\ 0 & 1 & 1 & 1 & 1 \\ 0 & 0 & 1 & 1 & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

نمودار هاس رابطه داده شده به صورت زیر است .

۱۷- نمودار هاس رابطه R را رسم کنید.

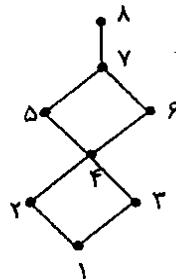
$$M_R = \begin{bmatrix} 1 & 1 & 1 & 1 & 1 & 1 \\ 0 & 1 & 1 & 1 & 1 & 1 \\ 0 & 0 & 1 & 1 & 1 & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 1 & 1 & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & 1 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

پاسخ:

نمودار هاس رابطه داده شده به صورت زیر است:

۱۸- نمودار هاس ترتیب توپولوژیکی مجموعه با ترتیب جزئی زیر را رسم کنید.

پاسخ:

یک ترتیب توپولوژیکی برای ترتیب جزئی داده شده به صورت زیر است:

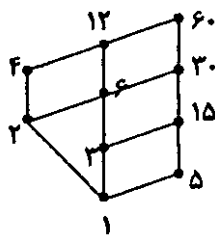
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
---	---	---	---	---	---	---	---

۱۹- نمودار هاس مجموعه با ترتیب جزئی زیر را رسم کنید.

$$(A, R) = (\{1, 2, 3, 4, 5, 6, 12, 15, 30, 60\}, |)$$

پاسخ:

نمودار هاس مجموعه مرتب داده شده به صورت زیر است:

۲۰- در مثالهای زیر:

(ب) تمامی کرانه‌های پایینی

(الف) تمامی کرانه‌های بالایی

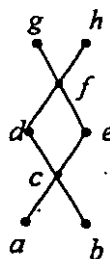
(د) GLB

(ج) LUB

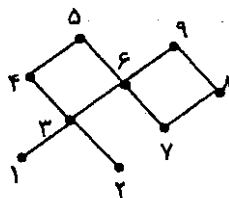
را برای مجموعه B ، در صورت وجود، پیدا کنید.

۱. $B = \{4, 6, 12\}$ و $(\{2, 3, 4, 6, 8, 12, 24, 48\}, |)$

۲. $B = \{c, d, e\}$

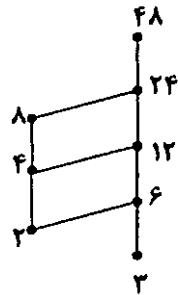
۳. $B = \{2, 4, 6\}$

پاسخ:

(۱) برای سادگی ابتدا نمودار هاس مجموعه مرتب داده شده را رسم می‌کنیم.

نمودار هاس مجموعه مرتب داده شده به صورت زیر است :

بنابراین برای مجموعه $B = \{ 4, 6, 12 \}$ داریم :

الف) کرانه‌های بالایی : $\{ 24, 48 \}$ ب) کرانه‌های پایینی : $\{ 2 \}$

ج) $LUB : 24$ د) $GLB : 2$

۲ داریم :

الف) کرانه‌های بالایی : $\{ f, g, h \}$ ب) کرانه‌های پایینی : $\{ a, b, c \}$

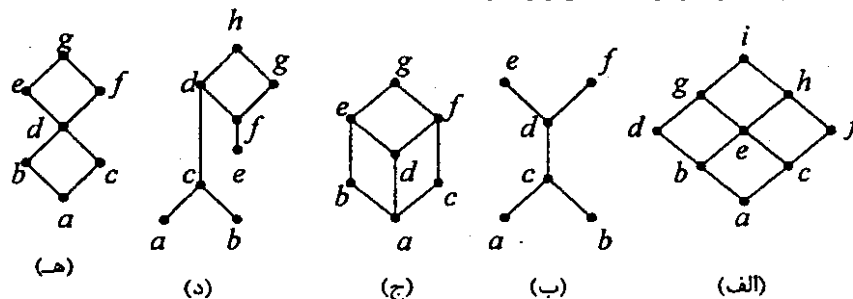
ج) $LUB : f$ د) $GLB : c$

۳

الف) کرانه بالایی : $\{ 5 \}$ ب) کرانه پایینی : $\{ 1, 2, 3 \}$

ج) $LUB : 5$ د) $GLB : 3$

۲۱- کدام یک از نمودارهای هاس زیر معرف یک شبکه است؟

پاسخ :

الف) شبکه است .

ب) شبکه نیست . زیرا مثلاً $e \vee f$ وجود ندارد .

ج) شبکه است .

د) شبکه نیست . زیرا مثلاً $a \wedge b$ وجود ندارد .

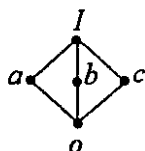

هـ) شبکه است.

۲۲- یک شبکه «مدور» گفته می‌شود هرگاه برای تمامی a, b, c ها، $a \leq c$ منجر به $(a \vee b) \wedge c = a \vee (b \wedge c)$ شود.

الف) نشان دهید که یک شبکه پخش‌پذیر، مدور است.

ب) نشان دهید که شبکه زیر که پخش‌ناپذیر است، مدور است.

پاسخ :

الف) فرض کنیم L یک شبکه پخش‌پذیر باشد و $a, b, c \in L$.

اگر $a \leq c$ آنگاه $a \vee c = c$ ، $a \wedge c = a$. بنابراین با توجه به پخش‌پذیری L و روابط اخیر خواهیم داشت :

$$(a \vee b) \wedge c = (a \wedge c) \vee (b \wedge c) = a \vee (b \wedge c)$$

بنابراین L مدور است.

ب) کفایت برای شبکه داده شده، تمام حالتها را بررسی کنیم. برای تمامی عناصر x, y, z که به شبکه داده شده متعلق باشند رابطه $x \leq z$ به سه حالت تقسیم می‌شود :

حالت اول : $x = o$ ، $z = I$ ، $y = a$ یا b یا c

$$(x \vee y) \wedge z = (o \vee y) \wedge I = y \wedge I = y$$

$$x \vee (y \wedge z) = o \vee (y \wedge I) = o \vee y = y$$

پس در این حالت

$$(x \vee y) \wedge z = x \vee (y \wedge z)$$

حالت دوم : $x = o$ ، $z = a$ یا b یا c ، $y = I$

$$(x \vee y) \wedge z = (o \vee I) \wedge z = I \wedge z = z$$

$$x \vee (y \wedge z) = o \vee (I \wedge z) = o \vee z = z$$

در این حالت نیز

$$(x \vee y) \wedge z = x \vee (y \wedge z)$$

حالت سوم : $x = a$ یا b یا c ، $z = I$ ، $y = o$

$$(x \vee y) \wedge z = (x \vee o) \wedge I = x \wedge I = x$$

$$x \vee (y \wedge z) = x \vee (o \wedge I) = x \vee o = x$$

پس در این حالت نیز

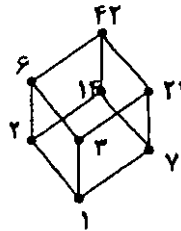
$$(x \vee y) \wedge z = x \vee (y \wedge z)$$

بنابراین مشبکه داده شده مدور است.

۲۳- مکمل هر یک از عناصر D_{12} را به دست آورید.

پاسخ:

عناصر D_{12} به صورت زیر هستند:

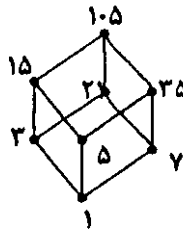
مکمل هر یک از عناصر D_{12} به صورت زیر هستند:

$$\begin{cases} (1)' = 12 \\ (2)' = 3 \\ (3)' = 4 \\ (6)' = 2 \\ (4)' = 3 \\ (12)' = 1 \end{cases}$$

۲۴- مکمل هر یک از عناصر D_{10} را به دست آورید.

پاسخ:

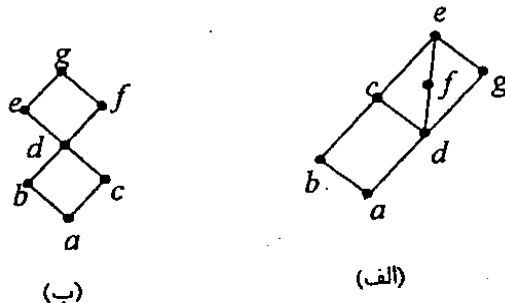
عناصر D_{10} به صورت زیر هستند:

مکمل هر یک از عناصر D_{10} نیز در زیر آمده است:

$$\begin{cases} (1)' = 10 \\ (2)' = 5 \\ (3)' = 6 \\ (5)' = 2 \\ (6)' = 3 \\ (10)' = 1 \end{cases}$$

۲۵- در هر کدام از شبکه‌های زیر، نشان دهید که کدام یک بخش‌پذیر و کدام یک متمم دار هستند.

پاسخ:

با توجه به قضیه ۴-۱۳ شبکه (الف) بخش‌ناپذیر و (زیر شبکه $\{c, d, e, f, g\}$ را در نظر بگیرید) شبکه (ب) بخش‌پذیر است. همچنین در (الف) داریم: $O=a$, $I=e$. روشن است عنصر c دارای متمم نمی‌باشد. در شبکه (ب) داریم: $O=a$, $I=g$. روشن است عنصر e دارای متمم نیست. بنابراین هیچکدام از شبکه‌های داده شده متمم دار نیستند.

۲۶- نشان دهید که اگر $n = p_1 p_2 \dots p_k$ باشد که در آن p_i ها اعداد اول و متمایز از هم هستند، آنگاه D_n یک جبر بول است.

پاسخ:

بازای هر $1 \leq i \leq j \leq k$ روشن است $p_i p_{i+1} \dots p_j = d$ یک مقسوم‌علیه n است. همچنین روشن است تمام مقسوم‌علیه‌های n بجز ۱ به صورت فوق هستند. تابع $f: D_n \rightarrow B_k$ را به صورت زیر تعریف می‌کنیم.

$$f(1) = \underbrace{0 \dots 0}_{-k \text{ مرتبه}}$$

$$f(d) = b_1 b_2 \dots b_k$$

که در آن

$$b_i = \begin{cases} 1 & p_i | d \\ 0 & \text{در غیر این صورت} \end{cases} \quad i = 1, 2, \dots, k$$

به عنوان مثال :

$$f(p_1) = \underbrace{10 \dots 0}_{-k-1 \text{ مرتبه}}, \quad f(p_1 p_2) = \underbrace{011 \dots 0}_{-k-2 \text{ مرتبه}}$$

$$f(p_1 p_2 \dots p_k) = \underbrace{11 \dots 1}_{-k \text{ مرتبه}}$$

با تعریف فوق روشن است f یکریختی است. بنابراین D_n یک جبر بول است.
۲۷- نشان دهید که اگر n عدد صحیح و مثبتی باشد که $p^2 | n$ ، آنگاه D_n یک جبر بول نیست (p یک عدد اول است).

پاسخ :

فرض کنیم $n = p_1^2 p_2 \dots p_k$ که در آن p_i ها اعداد اول متمایز هستند.

به استقرا ثابت می کنیم $2^k < |D_n| < 2^{k+1}$

۱. مبنای استقرا: اگر $n = p_1^2$ آنگاه مقسوم علیه های n عبارتند از

$$1, p_1, p_1^2$$

پس در این حالت $2^1 < |D_n| < 2^2$

۲. فرض استقرا: فرض کنید که برای k دلخواه به طوریکه $n = p_1^2 p_2 \dots p_k$ و p_i ها اعداد اول متمایز باشند داشته باشیم:

$$2^k < |D_n| < 2^{k+1}$$

۳. مرحله استقرا. فرض کنید $n = p_1^2 p_2 \dots p_k p_{k+1}$ ، عدد $m = p_1^2 p_2 \dots p_k$ را در نظر بگیرید. فرض کنیم $d_1, d_2, \dots, d_r$ مقسوم علیه های m باشند. در این صورت مقسوم علیه های n به صورت زیر خواهد بود:

$$d_1, d_2, \dots, d_r, d_1 p_{k+1}, d_2 p_{k+1}, \dots, d_r p_{k+1}$$

پس $|D_n| = 2 |D_m|$ ، اما بنا به فرض استقرا داریم:

$$2^k < |D_m| < 2^{k+1}$$

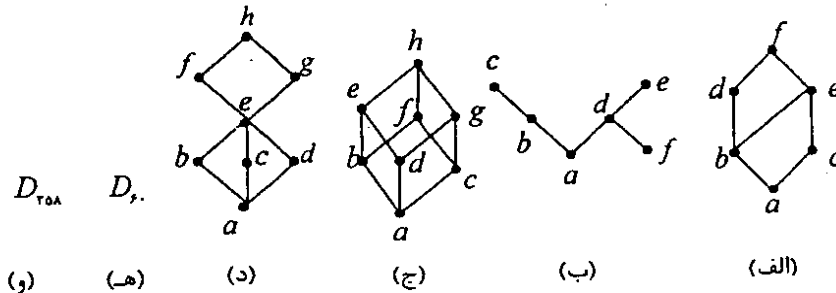
پس $2^{k+1} < |D_n| < 2^{k+2}$

بنابراین تعداد عناصر D_n به صورت توانی از ۲ نمی باشد. اما می دانیم به ازای هر n ، $|B_n| = 2^n$ ، و اگر مجموعه ای با B_n یکریخت باشد باید تعداد عناصر آن مجموعه نیز به صورت 2^n باشد. از اینکه عناصر D_n به صورت توان ۲ نمی باشد. پس D_n نمی تواند با هیچکدام از B_n ها یکریخت باشد در نتیجه D_n جبر بول نیست.

در حالت کلی اگر $p^2 | n$ ، آنگاه مانند روش بالا می توان ثابت کرد که D_n جبر بول نیست.

تذکر: اگر تعداد عناصر مجموعه‌ای مانند A ، به صورت $|A| = 3^n$ باشد نمی‌توان نتیجه گرفت A جبر بول است. اما اگر $|A| \neq 3^n$ آنگاه می‌توان حکم کرد که A جبر بول نیست.

۲۸- کدام یک از نمودارهای هاس زیر معرف یک جبر بول است؟

پاسخ:

(الف) نمودار داده شده با نمودار D_7 که در صفحه ۱۴۴ کتاب درسی آمده است یکرخت می‌باشد. اما $2^7 \nmid 20$ ، لذا با توجه به تمرین ۲۷ نمودار هاس (الف) جبر بول نمی‌باشد.

(ب) نمودار داده شده دارای ۶ عنصر می‌باشد، لذا نمی‌تواند با B_n (بازای یک n) یکرخت باشد. زیرا هر B_n دارای 2^n عنصر است.

(ج) نمودار داده شده با نمودار هاس D_7 که در صفحه ۱۴۴ کتاب درسی آمده است، یکرخت می‌باشد. از طرفی $2^7 = 2 \times 3 \times 5 = 30$ ، لذا با توجه به تمرین ۲۶، D_7 با B_7 یکرخت می‌باشد.

(د) با توجه به قضیه ۴-۱۳، نمودار داده شده پخشی نیست. (زیرا شبکه $\{a, b, c, d, e\}$ را در نظر بگیرید.) بنابراین نمودار داده شده جبر بول نمی‌باشد.

(ه) داریم $2^7 \nmid 60$ ، لذا با توجه به تمرین ۲۷، D_7 جبر بول نمی‌باشد.

(و) داریم $2^{179} = 2 \times 358$ ، بنابراین با توجه به تمرین ۲۶، D_{358} جبر بول است.

۲۹- نشان دهید که در یک جبر بول برای هر a, b, c داریم:

$$b \wedge (a \vee (a' \wedge (b \vee b'))) = b \quad \text{الف}$$

$$(a \vee c) \wedge (b' \vee c)' = (a' \vee b) \wedge c' \quad \text{ب}$$

پاسخ :

با توجه به خواص جبر بول داریم :

(الف)

$$\begin{aligned} b \wedge (a \vee (a' \wedge (b \vee b'))) &= b \wedge (a \vee (a' \wedge I)) \\ &= b \wedge (a \vee a') \\ &= b \wedge I \\ &= b \end{aligned}$$

(ب)

$$\begin{aligned} ((a \vee c) \wedge (b' \vee c))' &= (a \wedge b') \vee c' \\ &= (a \wedge b')' \wedge c' \\ &= (a' \vee b) \wedge c' \end{aligned}$$

۳۰- الف) جدول درستی عبارت بولی $p(x, y, z) = (x \wedge y') \vee (y \wedge (x' \vee y))$ را تشکیل دهید.

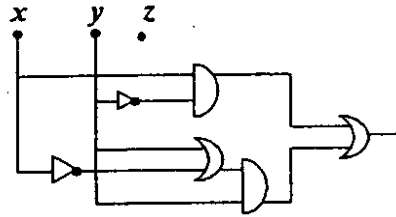
ب) نمودار منطقی عبارت مزبور را رسم کنید.

پاسخ :

(الف)

x	y	z	$(x \wedge y') \vee (y \wedge (x' \vee y))$			
۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰
۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱
۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱
۱	۰	۰	۱	۱	۱	۰
۱	۰	۱	۱	۱	۱	۰
۱	۱	۰	۰	۰	۱	۱
۱	۱	۱	۰	۰	۱	۱
			۱	۴	۳	۲

ب) نمودار منطقی عبارت داده شده به صورت زیر است :

۳۱- نقشه کارنو را برای هر کدام از توابع زیر رسم کرده و dnf هر کدام از آنها را بدست آورید.

x	y	z	w	$f(x,y,z,w)$	x	y	z	$f(x,y,z)$	x	y	$f(x,y,z)$
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱
۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۰
۰	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۰
۰	۰	۱	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱
۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۰	۰
۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰
۰	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۱
۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۱	۰	۱	۱	۰
۱	۰	۰	۰	۰	(ب)				(الف)		
۱	۰	۰	۱	۰							
۱	۰	۱	۰	۰							
۱	۰	۱	۱	۱	(ج)						
۱	۱	۰	۰	۰							
۱	۱	۰	۱	۰							
۱	۱	۱	۰	۱							
۱	۱	۱	۱	۰							
۱	۱	۱	۱	۱							

پاسخ :

الف) نقشه کارنو عبارت بولی داده شده به صورت زیر است :

	y'	y
x'	۱	۰
x	۰	۱

dnf عبارت فوق نیز به صورت زیر است :

$$(x' \wedge y') \vee (x \wedge y)$$

ب) نقشه کارنو تابع بولی داده شده به صورت زیر است :

	y'		y	
x'	۱	۱	۰	۰
x	۱	۰	۰	۱
	z		z'	

dnf عبارت فوق نیز به صورت زیر است :

$$(x' \wedge y' \wedge z') \vee (x' \wedge y' \wedge z) \vee (x \wedge y' \wedge z') \vee (x \wedge y \wedge z')$$

ج) نقشه کارنو تابع بولی داده شده به صورت زیر است :

	z'		z	
x'	۰	۰	۰	۱
	۰	۰	۰	۱
x	۰	۰	۱	۱
	۰	۰	۱	۰
	w		w'	

dnf عبارت فوق نیز به صورت زیر است :

$$(x' \wedge y' \wedge z \wedge w') \vee (x' \wedge y \wedge z \wedge w') \vee (x \wedge y' \wedge z \wedge w)$$

$$\vee (x \wedge y \wedge z \wedge w') \vee (x \wedge y \wedge z \wedge w)$$

۳۲- گزاره‌هایی که جدول درستی آنها در زیر ارائه شده است را به صورت dnf بنویسید.

p	q	r	$Q(p,q,r)$
T	T	T	F
T	T	F	F
T	F	T	F
T	F	F	F
F	T	T	T
F	T	F	T
F	F	T	F
F	F	F	F

(ب)

p	q	r	$Q(p,q,r)$
T	T	T	T
T	T	F	F
T	F	T	T
T	F	F	F
F	T	T	T
F	T	F	F
F	F	T	F
F	F	F	F

پاسخ:

الف) داریم:

$$S(P) = \{(T, T, T), (T, F, T), (F, T, T)\}$$

بنابراین dnf عبارت داده شده به صورت زیر است:

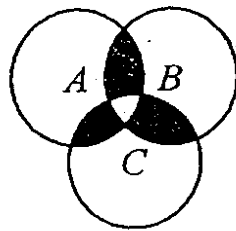
$$(p \wedge q \wedge r) \vee (p \wedge q' \wedge r) \vee (p' \wedge q \wedge r)$$

ب) داریم:

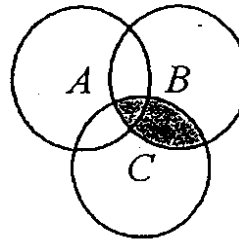
$$S(Q) = \{(F, T, T), (F, T, F)\}$$

بنابراین dnf عبارت داده شده به صورت زیر است:

$$(p' \wedge q \wedge r) \vee (p' \wedge q \wedge r')$$

۳۳- مجموعه‌های نشان داده شده در نمودارهای ون زیر را به صورت اجتماعی از اشتراک مجموعه‌های A, B, C بنویسید.

(ب)

(الف)

پاسخ:

الف) ناحیه هاشور زده برابر است با $B \cap C$ ، از طرفی می‌دانیم $A \cup A' = U$ ، که در آن U مجموعه مرجع است. پس:

$$\begin{aligned} \text{ناحیه هاشور زده} &= B \cap C = (B \cap C) \cap (A \cup A') \\ &= (B \cap C \cap A) \cup (B \cap C \cap A') \end{aligned}$$

ب) داریم:

$$\text{ناحیه هاشور زده} = (A \cap B \cap C') \cup (A \cap B' \cap C) \cup (A' \cap B \cap C)$$

تذکر: ناحیه‌های فوق را می‌توان با استفاده از جدول درستی نیز پیدا کرد. ناحیه هاشور زده را T و بقیه ناحیه‌ها را F در نظر می‌گیریم. برای حالت الف، داریم:

A	B	C	$P(A,B,C)$
T	T	T	T
T	T	F	F
T	F	T	F
T	F	F	F
F	T	T	T
F	T	F	F
F	F	T	F
F	F	F	F

به عنوان مثال، حالت $A=T, B=T, C=T$ ، به منزله $A \cap B \cap C$ است. اگر $A \cap B \cap C$ هاشور زده باشد، آنگاه $P=T$ ، در غیر اینصورت $P=F$ است. به همین ترتیب حالت $A=T, B=T, C=F$ به منزله $A \cap B \cap C'$ می‌باشد و الی آخر. حال داریم:

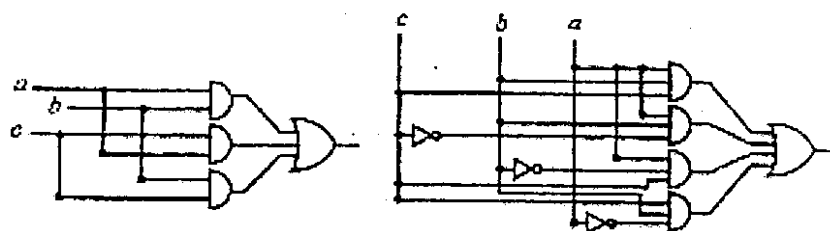
$$S(P) = \{(T, T, T), (F, T, T)\}$$

بنابراین ناحیه هاشور زده معادل است با:

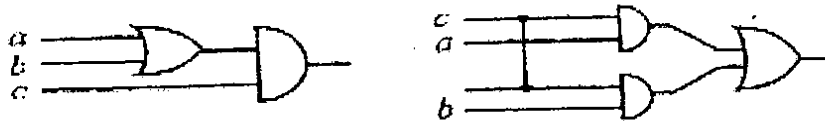
$$(A \cap B \cap C) \cup (A' \cap B \cap C)$$

حالت (ب) نیز مانند (الف) می‌تواند به کمک جدول درستی حل شود.

۳۴- نشان دهید که مدارهای زیر معادل هستند.

(الف)

(ب)

پاسخ:

الف) مدار سمت راست نشان دهنده عبارت زیر است:

$$(a \wedge b \wedge c) \vee (a \wedge b \wedge c') \vee (a \wedge b' \wedge c) \vee (a' \wedge b \wedge c)$$

و مدار سمت چپ نشان دهنده عبارت زیر است:

$$(a \wedge b) \vee (a \wedge c) \vee (b \wedge c)$$

کافیست نشان دهیم دو عبارت بالا، معادل هستند. همواره داریم:

$$(a \wedge b) = ((a \wedge b) \wedge (c' \vee c)) = (a \wedge b \wedge c') \vee (a \wedge b \wedge c)$$

$$(a \wedge c) = ((a \wedge c) \wedge (b' \vee b)) = (a \wedge c \wedge b') \vee (a \wedge c \wedge b) \\ = (a \wedge b' \wedge c) \vee (a \wedge b \wedge c)$$

$$(b \wedge c) = ((b \wedge c) \wedge (a' \vee a)) = (b \wedge c \wedge a') \vee (b \wedge c \wedge a) \\ = (a' \wedge b \wedge c) \vee (a \wedge b \wedge c)$$

بنابراین،

$$(a \wedge b) \vee (a \wedge c) \vee (b \wedge c) \\ = [(a \wedge b \wedge c') \vee (a \wedge b \wedge c)] \vee [(a \wedge b' \wedge c) \vee (a \wedge b \wedge c)] \vee [(a' \wedge b \wedge c) \vee (a \wedge b \wedge c)] \\ = (a \wedge b \wedge c) \vee (a \wedge b \wedge c') \vee (a \wedge b' \wedge c) \vee (a' \wedge b \wedge c)$$

بنابراین، دو عبارت مورد بحث معادل هستند. در نتیجه مدارهای داده شده در (الف) معادل می‌باشند.

ب) مدار سمت راست نشان دهنده عبارت زیر است:

$$(a \wedge c) \vee (b \wedge c)$$

همچنین مدار سمت چپ نشان دهنده عبارت زیر است:

$$(a \vee b) \wedge c$$

از طرفی داریم :

$$(a \vee b) \wedge c = (a \wedge c) \vee (b \wedge c)$$

پس ، مدارهای داده شده معادل می باشند .

۳۵- هر کدام از عبارات بولی زیر را ساده کنید.

(الف)

$$(w \wedge x' \wedge z') \vee (w \wedge y') \vee (w' \wedge y) \vee (w' \wedge z) \vee (w' \wedge x)$$

(ب)

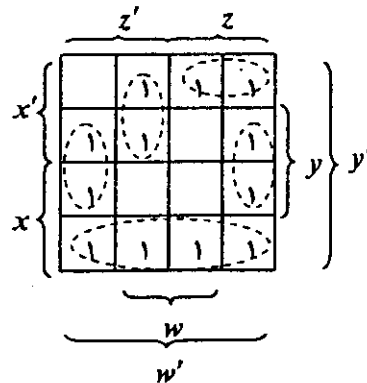
$$(x \wedge y \wedge z \wedge w) \vee (x' \wedge y \wedge z \wedge w') \vee (x \wedge y' \wedge z \wedge w) \vee (x \wedge y' \wedge z \wedge w') \vee (w' \wedge z')$$

(ج)

$$(x \vee y)' \vee z \vee (x \wedge ((y \wedge z) \vee (y' \wedge z')))$$

پاسخ :

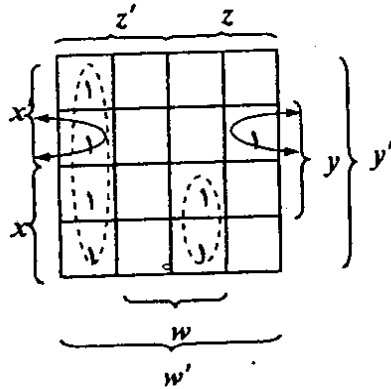
(الف) نقشه کارنوی عبارت داده شده را رسم می کنیم :

بنابراین ، عبارت داده شده به صورت زیر ساده می شود :

$$(x \wedge y') \vee (w' \wedge y) \vee (z \wedge y') \wedge (z' \wedge x' \wedge w)$$

ب) نقشه کارنوی عبارت داده شده به صورت زیر است:

بنابراین ، عبارت داده شده به صورت زیر ساده می شود:

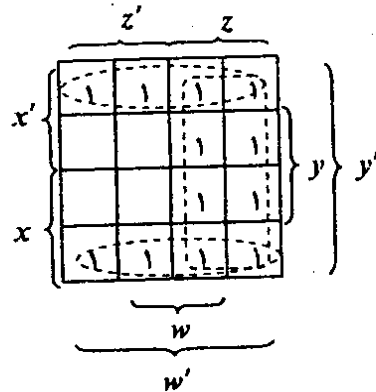
$$(w' \wedge z') \vee (x \wedge z \wedge w) \vee (x' \wedge y \wedge w')$$

ج) ابتدا عبارت داده شده را به صورت زیر می نویسیم:

$$(x \vee y)' \vee z \vee (x \wedge ((y \wedge z) \vee (y' \wedge z')))$$

$$= (x' \wedge y') \vee z \vee (x \wedge y \wedge z) \vee (x \wedge y' \wedge z')$$

بنابراین ، نقشه کارنوی عبارت داده شده به صورت زیر است:

بنابراین ، عبارت داده شده به صورت زیر خلاصه می شود:

$$z \vee y'$$